

8. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України 05.10.2017 № 2155-VIII.

9. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 08.10.98 № 53/5.

10. Тіхонов С. В., Кобець М. В. Застосування апаратно-програмного комплексу «Cellebrite UFED» під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень : методичні рекомендації. Київ : Нац. ак. вн. справ, 2023. 41 с. Режим доступу: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/2c421b7f-e0ad-4e98-8f8f-8d8709007c3b/content>.

Кривоуск Олександр Григорович,
старший викладач кафедри
криміналістики та домедичної
підготовки Дніпровського державного
університету внутрішніх справ, доктор
філософії

ЗНАЧЕННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДЛЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛІСНОГО НЕВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ З ДОГЛЯДУ ЗА ДИТИНОЮ

У процесі розслідування кримінального провадження, представникам слідчих підрозділів доводиться звертатись за допомогою фахівців різних галузей знань. Не є виключенням і злочини, які призвели до спричинення тілесних ушкоджень чи смерті потерпілого.

Дослідивши кримінальні провадження, розпочаті за фактами злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною, можна сказати що особливого значення для проведення досудового розслідування набуває судово-медична експертиза (далі СМЕ).

Насамперед зазначимо, що найбільша кількість злочинів, кваліфікованих за ст. 166 КК України виражена наслідками у вигляді настання смерті потерпілого (59 %), отримання тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості (19 %) або отриманням потерпілим різного роду хронічних (інших тяжких) захворювань (13 %). Відповідно, 91 % злочинів досліджуваної категорії характеризується спричиненням потерпілому шкоди фізичному здоров'ю. Відтак, для повноцінної реалізації завдань досудового

розслідування злочинів вказаної категорії постає необхідність призначення відповідних СМЕ. Крім цього, у ч.2 ст. 242 КПК України зазначаються, випадки обов'язкового призначення експертизи, серед яких: встановлення причин смерті; встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень [1].

Дослідженням матеріалів кримінальних проваджень встановлено, що найбільшу частку проведених експертиз складає СМЕ трупа. Метою проведення експертизи, окрім встановлення причин смерті потерпілого, на практиці виступають виявлення наявності, характеру і механізму виникнення тілесних ушкоджень та давнину їхнього утворення, часу настання смерті та інших питань, що можуть виникнути в процесі дослідження.

Зважаючи на особливості розслідування злочинів досліджуваної категорії, значний обсяг криміналістично-значущої інформації відображається в описовій частині висновку експерта. Саме у зазначеній частині висновку експерта містяться важливі для розкриття окремих елементів криміналістичної характеристики відомості. Серед таких відомостей, особливу увагу доцільно звернути на опис загального фізичного розвитку потерпілого, що часто відіграє вирішальну роль для встановлення обов'язкової ознаки – злісності та відомості, які як окремо, так і в своїй сукупності можуть свідчити про спосіб вчиненого злочину [2, с. 169].

У цьому контексті наведемо фрагмент висновку СМЕ за матеріалами кримінального провадження, кваліфікованого за ст. 166 КК України, який розкриває наведені вище твердження, а саме: «...З урахуванням закономірності і збільшення маси і довжини тіла у дітей першого року життя у чотиримісячному віці дитини ці параметри повинні складати, відповідно 6 160 г і 63 см. Фактична маса трупа складала 2 950 г., довжина 59 см. Дефіцит маси тіла у дитини склав більше ніж 52 %. Враховуючи цілком задовільний стан новонародженої дитини, відсутність вад розвитку та клінічних проявів важких захворювань слід вважати, що причиною розвитку гіпотрофії у дитини став дефіцит годування у грудному віці...» [3].

Переходячи до розгляду СМЕ живих осіб, зазначимо що даний вид експертиз займає важливе місце в ході розслідування злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною. Дослідженням матеріалів вказаної категорії встановлено, що даний вид експертизи призначається у 20 % проваджень.

Судово-медична експертиза живих осіб при розслідуванні досліджуваних протиправних діянь може вирішувати широке

коло питань, зокрема про: характер і ступінь тяжкості тілесних ушкоджень; давність і механізм утворення ушкоджень; рід і вид знарядь, якими вони заподіяні. Вказана експертиза має важливе доказове значення при розслідуванні зазначеної категорії справ, оскільки її результати можуть викрити неправдиві показання підозрюваного [4, с. 29].

Згідно зі статистичними даними, отриманими в результаті ознайомлення з матеріалами кримінальних проваджень досліджуваної категорії, об'єктами дослідження при проведенні даного виду експертизи у 98 % виступає тіло потерпілої особи.

Враховуючи той факт, що однією з проблем під час СМЕ живих осіб є те, що експерт часто стикається з труднощами щодо визначення їх характеру, послідовності нанесення, які пов'язані з тим, що первісна форма рани змінюється вже в процесі її утворення внаслідок деформування країв рани, а в більш пізній термін – внаслідок їх хірургічної обробки та внаслідок процесу загоєння вказану експертизу необхідно проводити на початковому етапі розслідування [5, с. 6].

Судово-медична експертиза живих осіб, при розслідуванні злочинів, кваліфікованих за ст. 166 КК України, в переважній більшості випадків призначається стосовно потерпілих, які залишилися живими.

Серед основних питань, які вирішуються за допомогою проведення вказаного виду дослідження виступають наступні: які тілесні ушкодження є у даної особи, їх кількість, характер і локалізація; яка давнина утворення тілесних ушкоджень; який ступінь тяжкості тілесних ушкоджень чи мають виявлені під час дослідження тілесні ушкодження індивідуальні ознаки, за допомогою яких можна ідентифікувати предмет, за допомогою якого їх було спричинено.

Вагому роль у розслідуванні відіграють судово-медичні експертизи, що призначаються для дослідження слідів біологічного походження.

Вони напруму пов'язані з дослідженням різних об'єктів. Зокрема, об'єктами дослідження можуть виступати:

- одяг і взуття підозрюваного і потерпілого;
- предмети, які могли бути знаряддям вчинення злочину;
- речі матеріального світу зі слідами крові, слини, сперми тощо;
- зразки речовин, вилучених з місця події (тампони зі зразками попередньо висушеної рідкої крові, здряпані зразки висохлої крові);

- волосся, нігті, мікрочастинки тканин тіла;
- інші об'єкти.

Суттєвого значення серед експертних досліджень мають такі їх різновиди, як судово-імунологічне (кров, яка залишена на тканині (одежа, змиви на марлі), що використовується для встановлення групової та родової належності), судово-цитологічне (кров, залишена на знарядді злочину, інших твердих предметах, що вилучаються повністю), волосся, слина, зрізи нігтів з залишками епідермісу, виділення та інші тканини людини тощо) [6, с. 155–156].

Таким чином, судово-медична експертиза є найбільш розповсюдженою формою використання спеціальних знань у процесуальній формі.

В ході розслідування злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною слідчим в переважній більшості випадків призначається проведення судово-медичної експертизи трупа та живих осіб.

Об'єктами дослідження під час проведення СМЕ, в ході розслідування кримінальних правопорушень, кваліфікованих за ст. 166 КК України виступають труп потерпілого, тіло живої особи (потерпілого). Сліди біологічного походження та різного роду предмети матеріального світу досліджуються рідше, проте такі випадки в умовах сучасності мають стійку тенденцію до збільшення.

Підсумовуючи викладене слід зазначити, що у контексті визначення значимості СМЕ під час розслідування злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною, вказаний вид дослідження відіграє важливе значення для з'ясування обставин події злочину, розкриття криміналістичної характеристики та доведення вини підозрюваних і виступає при цьому одним із центральних елементів розслідування в частині використання спеціальних знань у процесуальній формі.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Офіційний сайт Верховної ради України*: веб-сайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2. Кривокурс О.Г. Розслідування злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування : дис. доктора філософії. Дніпро, 2024. 286 с.

3. Вирок Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 10 червня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76895785>.

4. Єфімов М.М. Окремі аспекти призначення експертизи при розслідуванні кримінальних правопорушень проти моральності. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертизи* : матеріали науково-практ. семінару, м. Дніпро, 28 травня 2021 р. / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2021. С. 28–31.

5. Пантелєєв К. М., Лускатов О. В. Методико-криміналістична експертиза при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з тілесними ушкодженнями чи смертю особи : навч. посіб. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. 292 с.

6. Ганжа Т.В. Особливості призначення судово-медичних експертиз під час розслідування умисних вбивств малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2017. Вип. 43. Том 4. С. 153–157.

Крижевський Андрій Вадимович,
кандидат юридичних наук, докторант
Національної академії внутрішніх справ

ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП ШАХРАЙСТВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ ОРГАНІЗОВАНІ ЗЛОЧИННІ ОБ'ЄДНАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Шахрайська діяльність, вчинювана учасниками організованих злочинних об'єднань, зазвичай характеризується ретельною, а в певних випадках і тривалою підготовкою до безпосередньої реалізації злочинного умислу. Без відповідних підготовчих дій окремі шахрайські схеми реалізувати практично неможливо.

Вивчення судової практики свідчить про те, що способи підготовки залежать від виду шахрайства, кількості співучасників, потерпілих, розміру чужого майна тощо.

Готуванням до вказаних злочинів, які і до будь-яких інших кримінальних правопорушень, відповідно до ч. 1 ст. 14 КК України є підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення кримінального правопорушення, усунення перешкод, а також